

11020A

بنام هستی بخش

دانشکده مدیریت و حسابداری

پایان نامه تحصیلی جهت اخذ درجه دکترای مدیریت بازرگانی (Ph.D)

(گرایش مدیریت استراتژیک)

عنوان:

طراحی و تبیین راهبردهای دانش آفرینی در
دانشگاه‌های جمهوری اسلامی ایران

استاد راهنما:

دکتر بهروز دری نوکورانی

اساتید مشاور:

دکتر محمدرضا حمیدی زاده

دکتر علینقی مصلح شیرازی

پژوهشگر:

احمد طالب نژاد

۱۳۸۸ / ۱ / ۲۹

شهریور ۱۳۸۷

۱۱۵۳۵۸

تقدیم به:

روح بزرگ پدرم

زحمات مادرم

صبر و شکیبایی همسر و فرزندانم

و جامعه علمی کشورم

سپاسگزاری

اکنون که به یاری خداوند متعال و در سایه الطاف بیکرانیش این رساله به پایان رسیده است لازم می‌دانم از استاد گرانقدر جناب آقای دکتر بهروز دری نوکورانی که با راهنمایی‌های ارزنده و خردمندانه خود در مراحل انجام این مطالعه مرا یاری کردند، تشکر و سپاسگزاری نمایم. همچنین از اساتید مشاور ارجمندم جناب آقای دکتر محمدرضا حمیدی‌زاده و جناب آقای دکتر علینقی مصلح‌شیرازی و اساتید محترم داور جناب آقای دکتر عباسعلی حاج کریمی، جناب آقای دکتر امین عمید، جناب آقای دکتر حمید خداداد حسینی و جناب آقای دکتر فتاح میکائیلی که نظرات صائب و دقیق آنان به غنای این رساله افزود، صمیمانه سپاسگزارم. از مساعدت و همکاری اعضای هیأت علمی دانشگاه‌های مورد مطالعه و اعضای گروه دلفی که با اینجانب در اجرای تحقیق همکاری نمودند، کمال تشکر را دارم. لازم می‌دانم از کارکنان صدیق و زحمتکش دانشکده مدیریت و حسابداری به‌ویژه جناب آقای بابازاده که در طول مدت تحصیل و انجام این تحقیق یاریگرام بودند تشکر و قدردانی نمایم. توفیق روزافزون این عزیزان و آرزوی سلامتی‌اشان را از درگاه خدای متعال مسئلت دارم.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	چکیده
۲	فصل اول: کلیات
۳	۱-۱) مقدمه
۳	۱-۲) بیان موضوع و مسئله تحقیق
۵	۱-۳) ضرورت و اهمیت موضوع
۶	۱-۴) اهداف تحقیق
۶	۱-۵) سؤال های تحقیق
۷	۱-۶) نوع تحقیق
۸	۱-۷) جامعه و نمونه آماری
۸	۱-۸) قلمرو تحقیق
۹	۱-۹) محدودیت های تحقیق
۹	۱-۱۰) تعریف واژه ها و متغیرهای کلیدی
۱۰	۱-۱۱) ساختار رساله
۱۱	فصل دوم: مبانی نظری و پیشینه تحقیق
۱۲	۲-۱) مقدمه
۱۲	۲-۲) مدیریت دانش و دانش آفرینی
۱۲	۲-۲-۱) تعریف دانش
۱۳	۲-۲-۲) داده-اطلاعات-دانش
۱۵	۲-۲-۳) انواع دانش
۱۷	۲-۲-۴) مدیریت دانش
۲۳	۲-۲-۵) یادگیری سازمانی

۱۳۸۸ / ۱ / ۲۱

۲۵	۲-۳) دانش آفرینی در دانشگاه‌های جمهوری اسلامی ایران
۲۵	۲-۳-۱) ضرورت دانش آفرینی در دانشگاه‌های جمهوری اسلامی ایران
۲۶	۲-۳-۲) وضعیت دانش آفرینی در دانشگاه‌های جمهوری اسلامی ایران
۲۸	۲-۳-۳) رسالت و چشم‌انداز دانش آفرینی در دانشگاه‌های جمهوری اسلامی ایران
۳۱	۲-۴) فرآیند دانش آفرینی
۳۱	۲-۴-۱) رویکردهای به فرآیند دانش آفرینی
۳۲	۲-۴-۲) فرآیند دانش آفرینی از دیدگاه نوناکا و تاکه اچی
۳۴	۲-۴-۳) فرآیند دانش آفرینی از دیدگاه وانگ و دیگران
۳۶	۲-۴-۴) سایر فرآیندهای دانش آفرینی
۳۶	۲-۴-۴-۱) مدل دانش آفرینی کرو
۳۷	۲-۴-۴-۲) مدل دانش آفرینی بات
۳۷	۲-۴-۴-۳) مدل چرخه حیات دانش
۳۸	۲-۴-۴-۴) مدل دانش آفرینی لی
۳۸	۲-۴-۴-۵) مدل دانش آفرینی بهرا
۳۹	۲-۴-۴-۶) مدل دانش آفرینی قنادان
۴۰	۲-۴-۴-۷) مدل دانش آفرینی بیچ
۴۲	۲-۵) منابع و راهبردهای دانش آفرینی در دانشگاه‌ها
۴۳	۲-۵-۱) فرهنگ سازمانی
۴۷	۲-۵-۲) ساختار سازمانی
۵۰	۲-۵-۳) شبکه دانش سازمان
۵۴	۲-۵-۴) نظام‌های سازمانی
۵۵	۲-۵-۴-۱) نظام جذب نیروی انسانی
۵۵	۲-۵-۴-۲) نظام ارزشیابی و جبران خدمات
۵۶	۲-۵-۴-۳) نظام آموزش و توانمندسازی
۵۶	۲-۵-۵) امکانات، تجهیزات و فضای کالبدی
۵۶	۲-۵-۶) ارتباط با صنعت و جامعه
۵۷	۲-۵-۷) ارتباطات علمی در سطح ملی و بین‌المللی

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۵۸	۲-۵-۸) دوره‌های تحصیلات تکمیلی
۵۸	۲-۵-۹) مراکز تحقیقاتی و پژوهشی
۵۸	۲-۵-۱۰) همایش‌ها، نشست‌ها و نمایشگاه‌های علمی
۵۹	۲-۶) تحقیقات پیشین
۵۹	۲-۶-۱) تحقیقات پیشین در ایران
۶۲	۲-۶-۲) تحقیقات پیشین در جهان
۶۵	۲-۷) نتیجه‌گیری و تعیین چارچوب مفهومی
۷۰	فصل سوم: روش شناسی تحقیق
۷۱	۳-۱) مقدمه
۷۱	۳-۲) نوع تحقیق
۷۴	۳-۳) جامعه و نمونه آماری
۷۸	۳-۴) ابزار گردآوری داده‌ها
۸۰	۳-۵) پایایی و روایی ابزار گردآوری داده‌ها
۸۰	۳-۵-۱) پایایی
۸۲	۳-۵-۲) روایی
۸۳	۳-۶) روش تجزیه و تحلیل داده‌ها
۸۶	فصل چهارم: تجزیه و تحلیل یافته‌ها
۸۷	۴-۱) مقدمه
۸۷	۴-۲) پاسخ به سؤال‌های بخش کیفی تحقیق
۸۷	۴-۲-۱) دانش‌آفرینی در دانشگاه‌های جمهوری اسلامی ایران دارای چه ماهیت و فرآیندی است؟
۸۹	۴-۲-۲) منابع راهبردی دانش‌آفرینی در دانشگاه‌های جمهوری اسلامی ایران کدام است؟
۹۱	۴-۳) پاسخ به سؤال‌های بخش کمی تحقیق
۹۱	۴-۳-۱) بررسی ویژگی‌های فردی پاسخگویان
۹۴	۴-۳-۲) منابع راهبردی دانش‌آفرینی در دانشگاه‌های جمهوری اسلامی ایران در حال حاضر از چه وضعیتی برخوردار است؟

عنوان

صفحه

۹۵	۴-۳-۲-۱) بررسی وضعیت فرهنگ سازمانی
۹۸	۴-۳-۲-۲) بررسی وضعیت ساختار سازمانی
۱۰۰	۴-۳-۲-۳) بررسی وضعیت شبکه دانش
۱۰۴	۴-۳-۲-۴) بررسی وضعیت نظام جذب نیروی انسانی
۱۰۷	۴-۳-۲-۵) بررسی وضعیت نظام ارزشیابی و جبران خدمات
۱۱۰	۴-۳-۲-۶) بررسی وضعیت نظام آموزش و توانمندسازی
۱۱۳	۴-۳-۲-۷) بررسی وضعیت تجهیزات، امکانات و فضای کالبدی
۱۱۶	۴-۳-۲-۸) بررسی وضعیت ارتباط دانشگاه با صنعت و جامعه
۱۱۸	۴-۳-۲-۹) بررسی وضعیت ارتباطات علمی در سطح ملی و بین‌المللی
۱۲۰	۴-۳-۲-۱۰) بررسی وضعیت دوره‌های تحصیلات تکمیلی
۱۲۳	۴-۳-۲-۱۱) بررسی وضعیت مراکز پژوهشی و تحقیقاتی
۱۲۵	۴-۳-۲-۱۲) بررسی وضعیت همایش‌ها، نشست‌ها و نمایشگاه‌های علمی
۱۲۷	۴-۳-۲-۱۳) مقایسه وضعیت منابع دانش‌آفرینی
۱۳۰	۴-۳-۳) تحلیل عاملی گویه‌ها
۱۳۳	۴-۳-۴) تحلیل همبستگی بین منابع دانش‌آفرینی
۱۳۵	۴-۳-۵) چه راهبردهایی برای رشد و توسعه دانش‌آفرینی در دانشگاه‌های جمهوری اسلامی ایران می‌توان طراحی و تبیین کرد؟
۱۳۶	۴-۳-۵-۱) بررسی نگرش پاسخگویان نسبت به راهبردهای فرهنگ سازمانی
۱۳۸	۴-۳-۵-۲) بررسی نگرش پاسخگویان نسبت به راهبردهای ساختار سازمانی
۱۳۹	۴-۳-۵-۳) بررسی نگرش پاسخگویان نسبت به راهبردهای شبکه دانش
۱۴۱	۴-۳-۵-۴) بررسی نگرش پاسخگویان نسبت به راهبردهای نظام جذب نیروی انسانی
۱۴۲	۴-۳-۵-۵) بررسی نگرش پاسخگویان نسبت به راهبردهای نظام ارزشیابی و جبران خدمات
۱۴۴	۴-۳-۵-۶) بررسی نگرش پاسخگویان نسبت به راهبردهای نظام آموزش و توانمندسازی

۱۴۶	۴-۳-۵-۷) بررسی نگرش پاسخگویان نسبت به راهبردهای تجهیزات، امکانات و فضای کالبدی
۱۴۷	۴-۳-۵-۸) بررسی نگرش پاسخگویان نسبت به راهبردهای ارتباط با صنعت و جامعه
۱۴۸	۴-۳-۵-۹) بررسی نگرش پاسخگویان نسبت به راهبردهای ارتباطات علمی در سطح ملی و بین‌المللی
۱۵۰	۴-۳-۵-۱۰) بررسی نگرش پاسخگویان نسبت به راهبردهای دوره‌های تحصیلات تکمیلی
۱۵۱	۴-۳-۵-۱۱) بررسی نگرش پاسخگویان نسبت به راهبردهای مراکز تحقیقاتی و پژوهشی
۱۵۲	۴-۳-۵-۱۲) بررسی نگرش پاسخگویان نسبت به راهبردهای همایش‌ها، نشست‌ها و نمایشگاه‌های علمی
۱۵۹	فصل پنجم: خلاصه یافته‌ها، بحث و نتیجه‌گیری
۱۶۰	۵-۱) مقدمه
۱۶۰	۵-۲) نتیجه‌گیری بخش کیفی تحقیق
۱۶۰	۵-۲-۱) فرآیند دانش‌آفرینی
۱۶۱	۵-۲-۲) منابع راهبردی دانش‌آفرینی
۱۶۲	۵-۳) نتیجه‌گیری بخش کمی تحقیق
۱۶۲	۵-۳-۱) وضعیت منابع راهبردی دانش‌آفرینی
۱۶۳	۵-۳-۲) راهبردهای دانش‌آفرینی
۱۶۵	۵-۴) نتیجه‌گیری کلی
۱۸۲	۵-۵) نوآوری‌های تحقیق
۱۸۲	۵-۶) پیشنهادها
۱۸۲	۵-۶-۱) پیشنهادهای اجرایی
۱۸۷	۵-۶-۲) پیشنهادهای تحقیقاتی
۱۸۸	منابع
۱۹۹	پیوست‌ها

فهرست شکل‌ها و نمودارها

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۱۰	۱-۱- ساختار رساله
۱۴	۲-۱- رابطه داده، اطلاعات و دانش
۱۸	۲-۲- فرآیند مدیریت دانش از دیدگاه داوونپورت و ولپل
۱۹	۲-۳- فرآیند مدیریت دانش از دیدگاه پروست و دیگران
۱۹	۲-۴- فرآیند مدیریت دانش از دیدگاه مک‌آدام و مک‌کریدی
۲۰	۲-۵- فرآیند مدیریت دانش از دیدگاه عدلی
۲۰	۲-۶- فرآیند مدیریت دانش از دیدگاه ویگ
۲۱	۲-۷- فرآیند مدیریت دانش از دیدگاه بورک
۳۲	۲-۸- مدل SECI
۳۴	۲-۹- فرآیند دانش‌آفرینی از دیدگاه وانگ و دیگران
۳۷	۲-۱۰- فرآیند دانش‌آفرینی فردی و دانش‌آفرینی اجتماعی
۳۹	۲-۱۱- فرآیند دانش‌آفرینی از دیدگاه بهرا
۴۰	۲-۱۲- فرآیند دانش‌آفرینی از دیدگاه بیچ
۴۷	۲-۱۳- فرهنگ سازمانی و ایجاد فضای دانش‌آفرینی
۶۷	۲-۱۴- مدل زنجیره ارزش
۸۸	۴-۱- فرآیند کلی دانش‌آفرینی در دانشگاه‌ها
۱۷۸	۵-۱- مدل نهایی دانش‌آفرینی در دانشگاه‌های جمهوری اسلامی ایران
۱۸۱	۵-۲- مدل حاصل از نتیجه‌گیری نهایی دانش‌آفرینی در دانشگاه‌های جمهوری اسلامی ایران

فهرست جدول‌ها

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۱۳	۲-۱- تعریف دانش از دیدگاه صاحب نظران مدیریت دانش
۱۵	۲-۲- تفاوت دانش و اطلاعات
۱۶	۲-۳- دانش صریح، دانش ضمنی، ویژگی‌ها و مثال‌ها
۲۲	۲-۴- مروری بر فعالیت‌های اصلی فرآیند مدیریت دانش
۲۷	۲-۵- وضعیت تولید علم در جمهوری اسلامی ایران (۲۰۰۰-۲۰۰۶)
۲۸	۲-۶- ده دانشگاه برتر وزارت علوم، تحقیقات و فناوری در تولید علم جمهوری اسلامی ایران
۳۲	۲-۷- دانش به عنوان اطلاعات و دانش به عنوان فرآیند
۴۱	۲-۸- فرآیندها و مدل‌های دانش‌آفرینی
۴۵	۲-۹- مؤلفه‌ها و ساز و کارهای ایجاد همکاری مبتنی بر اعتماد در دانشگاه‌ها
۷۵	۳-۱- تعداد اعضای هیأت علمی دانشگاه‌های انتخاب شده در مرتبه استادیاری به بالا
۷۷	۳-۲- تعداد اعضای هیأت علمی نمونه در دانشگاه‌های انتخاب شده
۷۹	۳-۳- منابع دانش‌آفرینی، مؤلفه‌ها و گویه‌های مربوطه در پرسشنامه
۸۱	۳-۴- مقادیر آلفای کرونباخ محاسبه شده برای هر یک از منابع دانش‌آفرینی
۸۳	۳-۵- حداقل و حداکثر ضرائب همبستگی پیرسون به دست آمده از آزمون‌های سازگاری درونی طیف‌های مورد استفاده
۹۲	۴-۱- توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب سن
۹۲	۴-۲- توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب جنسیت
۹۳	۴-۳- توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب مرتبه علمی
۹۳	۴-۴- توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب گروه آموزشی
۹۴	۴-۵- توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب دانشگاه
۹۶	۴-۶- نگرش پاسخگویان نسبت به گویه‌های طیف وضعیت فرهنگ سازمانی
۹۷	۴-۷- توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب نمره آنها از طیف وضعیت فرهنگ سازمانی

عنوان

صفحه

- ۹۸ ۴-۸- آزمون معناداری تفاوت میانگین نمره طیف وضعیت فرهنگ سازمانی از میانگین نمره پاسخگویان
- ۹۹ ۴-۹- نگرش پاسخگویان نسبت به گویه‌های طیف وضعیت ساختار سازمانی
- ۱۰۰ ۴-۱۰- توزیع فراوانی پاسخگویان برحسب نمره آنها از طیف وضعیت ساختار سازمانی
- ۱۰۰ ۴-۱۱- جدول آزمون معناداری تفاوت میانگین نمره طیف وضعیت ساختار سازمانی از میانگین نمره پاسخگویان
- ۱۰۲ ۴-۱۲- نگرش پاسخگویان نسبت به گویه‌های طیف وضعیت شبکه دانش
- ۱۰۴ ۴-۱۳- توزیع فراوانی پاسخگویان برحسب نمره آنها از طیف وضعیت شبکه دانش
- ۱۰۴ ۴-۱۴- آزمون معناداری تفاوت میانگین نمره طیف وضعیت شبکه دانش از میانگین نمره پاسخگویان
- ۱۰۵ ۴-۱۵- نگرش پاسخگویان نسبت به گویه‌های طیف وضعیت نظام جذب نیروی انسانی
- ۱۰۶ ۴-۱۶- توزیع فراوانی پاسخگویان برحسب نمره آنها از طیف وضعیت نظام جذب نیروی انسانی
- ۱۰۷ ۴-۱۷- آزمون معناداری تفاوت میانگین نمره طیف وضعیت نظام جذب نیروی انسانی از میانگین نمره پاسخگویان
- ۱۰۸ ۴-۱۸- نگرش پاسخگویان نسبت به گویه‌های طیف وضعیت نظام ارزشیابی و جبران خدمات
- ۱۰۹ ۴-۱۹- توزیع فراوانی پاسخگویان برحسب نمره آنها از طیف وضعیت نظام ارزشیابی و جبران خدمات
- ۱۰۹ ۴-۲۰- آزمون معناداری تفاوت میانگین نمره طیف وضعیت نظام ارزشیابی و جبران خدمات از میانگین نمره پاسخگویان
- ۱۱۱ ۴-۲۱- نگرش پاسخگویان نسبت به گویه‌های طیف وضعیت نظام آموزش و توانمندسازی
- ۱۱۲ ۴-۲۲- توزیع فراوانی پاسخگویان برحسب نمره آنها از طیف وضعیت نظام آموزش و توانمندسازی
- ۱۱۳ ۴-۲۳- آزمون معناداری تفاوت میانگین نمره طیف وضعیت نظام آموزش و توانمندسازی از میانگین نمره پاسخگویان
- ۱۱۴ ۴-۲۴- نگرش پاسخگویان نسبت به گویه‌های طیف وضعیت تجهیزات، امکانات و فضای کالبدی
- ۱۱۵ ۴-۲۵- توزیع فراوانی پاسخگویان برحسب نمره آنها از طیف وضعیت تجهیزات، امکانات و فضای کالبدی

عنوان

صفحه

- ۱۱۶-۴-۲۶- آزمون معناداری تفاوت میانگین نمره طیف وضعیت تجهیزات، امکانات و فضای کالبدی از میانگین نمره پاسخگویان
- ۱۱۷-۴-۲۷- نگرش پاسخگویان نسبت به گویه‌های طیف وضعیت ارتباط دانشگاه با صنعت و جامعه
- ۱۱۸-۴-۲۸- توزیع فراوانی پاسخگویان برحسب نمره آنها از طیف وضعیت ارتباط دانشگاه با صنعت و جامعه
- ۱۱۸-۴-۲۹- آزمون معناداری تفاوت میانگین نمره طیف وضعیت ارتباط دانشگاه با صنعت و جامعه از میانگین نمره پاسخگویان
- ۱۱۹-۴-۳۰- نگرش پاسخگویان نسبت به گویه‌های طیف وضعیت ارتباطات علمی در سطح ملی و بین‌المللی
- ۱۲۰-۴-۳۱- توزیع فراوانی پاسخگویان برحسب نمره آنها از طیف وضعیت ارتباطات علمی در سطح ملی و بین‌المللی
- ۱۲۰-۴-۳۲- آزمون معناداری تفاوت میانگین نمره طیف وضعیت ارتباطات علمی در سطح ملی و بین‌المللی از میانگین نمره پاسخگویان
- ۱۲۱-۴-۳۳- نگرش پاسخگویان نسبت به گویه‌های طیف وضعیت دوره‌های تحصیلات تکمیلی
- ۱۲۲-۴-۳۴- توزیع فراوانی پاسخگویان برحسب نمره آنها از طیف وضعیت دوره‌های تحصیلات تکمیلی
- ۱۲۲-۴-۳۵- آزمون معناداری تفاوت میانگین نمره طیف وضعیت دوره‌های تحصیلات تکمیلی از میانگین نمره پاسخگویان
- ۱۲۳-۴-۳۶- نگرش پاسخگویان نسبت به گویه‌های طیف وضعیت مراکز پژوهشی و تحقیقاتی
- ۱۲۴-۴-۳۷- توزیع فراوانی پاسخگویان برحسب نمره آنها از طیف وضعیت مراکز پژوهشی و تحقیقاتی
- ۱۲۴-۴-۳۸- آزمون معناداری تفاوت میانگین نمره پاسخگویان از طیف وضعیت مراکز پژوهشی و تحقیقاتی از میانگین نمره پاسخگویان
- ۱۲۵-۴-۳۹- نگرش پاسخگویان نسبت به گویه‌های طیف وضعیت همایش‌ها، نشست‌ها و نمایشگاه‌های علمی

عنوان

صفحه

- ۴-۴۰- توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب نمره آنها از طیف وضعیت همایش‌ها، نشست‌ها و نمایشگاه‌های علمی ۱۲۶
- ۴-۴۱- آزمون معناداری تفاوت میانگین نمره طیف وضعیت همایش‌ها، نشست‌ها و نمایشگاه‌های علمی از نمره پاسخگویان ۱۲۷
- ۴-۴۲- مقایسه وضعیت منابع دانش‌آفرینی در دانشگاه‌های جمهوری اسلامی ایران ۱۲۹
- ۴-۴۳- بار عاملی گویه‌های پرسشنامه وضعیت منابع دانش‌آفرینی ۱۳۱
- ۴-۴۴- تحلیل همبستگی بین منابع دانش‌آفرینی ۱۳۴
- ۴-۴۵- توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب نگرش آنها نسبت به راهبردهای فرهنگ سازمانی ۱۳۷
- ۴-۴۶- توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب نگرش آنها نسبت به راهبردهای ساختار سازمانی ۱۳۸
- ۴-۴۷- توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب نگرش آنها نسبت به راهبردهای شبکه دانش ۱۳۹
- ۴-۴۸- توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب نگرش آنها نسبت به راهبردهای نظام جذب نیروی انسانی ۱۴۱
- ۴-۴۹- توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب نگرش آنها نسبت به راهبردهای نظام ارزشیابی و جبران خدمات ۱۴۳
- ۴-۵۰- توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب نگرش آنها نسبت به راهبردهای نظام آموزش و توانمندسازی ۱۴۵
- ۴-۵۱- توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب نگرش آنها نسبت به راهبردهای توسعه تجهیزات، امکانات و فضای کالبدی ۱۴۶
- ۴-۵۲- توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب نگرش آنها نسبت به راهبردهای مربوط به ارتباط با صنعت و جامعه ۱۴۷
- ۴-۵۳- توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب نگرش آنها نسبت به راهبردهای ارتباطات علمی در سطح ملی و بین‌المللی ۱۴۹
- ۴-۵۴- توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب نگرش آنها نسبت به راهبردهای دوره‌های تحصیلات تکمیلی ۱۵۰
- ۴-۵۵- توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب نگرش آنها نسبت به راهبردهای مراکز تحقیقاتی و پژوهشی ۱۵۱

عنوان

صفحه

- ۴-۵۶- توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب نگرش آنها نسبت به راهبردهای همایش‌ها، نشست‌ها و نمایشگاه‌های علمی ۱۵۲
- ۴-۵۷- اطلاعات مربوط به راهبردهای دانش‌آفرینی توافق شده توسط اعضای گروه دلفی ۱۵۴
- ۵-۱- دسته‌بندی منابع راهبردی دانش‌آفرینی در دانشگاه‌های جمهوری اسلامی ایران ۱۶۲
- ۵-۲- میانگین رتبه‌ای گویه‌ها (مولفه‌ها) و راهبردهای منبع فرهنگ سازمانی ۱۶۶
- ۵-۳- میانگین رتبه‌ای گویه‌ها (مولفه‌ها) و راهبردهای منبع ساختار سازمانی ۱۶۷
- ۵-۴- میانگین رتبه‌ای گویه‌ها (مولفه‌ها) و راهبردهای منبع شبکه دانش ۱۶۸
- ۵-۵- میانگین رتبه‌ای گویه‌ها (مولفه‌ها) و راهبردهای منبع نظام جذب نیروی انسانی ۱۶۹
- ۵-۶- میانگین رتبه‌ای گویه‌ها (مولفه‌ها) و راهبردهای منبع نظام ارزشیابی و جبران خدمات ۱۷۰
- ۵-۷- میانگین رتبه‌ای گویه‌ها (مولفه‌ها) و راهبردهای منبع نظام آموزش و توانمندسازی ۱۷۱
- ۵-۸- میانگین رتبه‌ای گویه‌ها (مولفه‌ها) و راهبردهای منبع تجهیزات، امکانات و فضای کالبدی ۱۷۲
- ۵-۹- میانگین رتبه‌ای گویه‌ها (مولفه‌ها) و راهبردهای منبع ارتباط با صنعت و جامعه ۱۷۳
- ۵-۱۰- میانگین رتبه‌ای گویه‌ها (مولفه‌ها) و راهبردهای منبع ارتباطات علمی در سطح ملی و بین‌المللی ۱۷۴
- ۵-۱۱- میانگین رتبه‌ای گویه‌ها (مولفه‌ها) و راهبردهای منبع دوره‌های تحصیلات تکمیلی ۱۷۵
- ۵-۱۲- میانگین رتبه‌ای گویه‌ها (مولفه‌ها) و راهبردهای منبع مراکز پژوهشی و تحقیقاتی ۱۷۶
- ۵-۱۳- میانگین رتبه‌ای گویه‌ها (مولفه‌ها) و راهبردهای منبع همایش‌ها، نشست‌ها و نمایشگاه‌های علمی ۱۷۷

نام خانوادگی: طالب‌نژاد

نام: احمد

دانشکده: مدیریت و حسابداری

رشته تحصیلی و گرایش: مدیریت استراتژیک

نام استاد راهنما: دکتر بهروز دری

تاریخ فراغت از تحصیل: شهریور ۱۳۸۷

عنوان پایان‌نامه: طراحی و تبیین راهبردهای دانش‌آفرینی در دانشگاه‌های جمهوری اسلامی ایران

چکیده

هدف از این تحقیق طراحی و تبیین راهبردهای دانش‌آفرینی در دانشگاه‌های جمهوری اسلامی ایران می‌باشد. ابتدا فرآیند دانش‌آفرینی و سپس منابع یا عوامل راهبردی مؤثر بر این فرآیند شناسایی و وضعیت کنونی این منابع تبیین گردید. در انتها نیز راهبردهایی برای هدایت، تجهیز و تقویت منابع در راستای رشد و توسعه دانش‌آفرینی در دانشگاه‌ها طراحی شد. تحقیق در دو بخش کیفی و کمی انجام گردید. در بخش کیفی ابتدا فرآیند دانش‌آفرینی در دانشگاه‌ها از طریق بررسی مدل‌های دانش‌آفرینی، مطالعات موردی انجام شده و تجزیه و تحلیل دیدگاه صاحب‌نظران و متخصصان شناسایی و تبیین گردید. فرآیند دانش‌آفرینی در دانشگاه‌ها از فعالیت‌های جذب دانش، خلق دانش، تسهیم و آزمون دانش، تأیید و یا اصلاح دانش و نشر دانش تشکیل می‌گردد. سپس ۱۲ منبع یا عامل راهبردی مؤثر بر فرآیند دانش‌آفرینی نیز از طریق مطالعات کتابخانه‌ای و میدانی شناسایی و تبیین گردید.

در بخش کمی با استفاده از روش پیمایشی، وضعیت کنونی منابع یا عوامل راهبردی دانش‌آفرینی در دانشگاه‌ها با استفاده از یک پرسشنامه مورد بررسی قرار گرفت. جامعه آماری این تحقیق دانشگاه‌های دولتی تحت پوشش وزارت علوم، تحقیقات و فناوری تعیین گردید که در نتیجه نمونه‌گیری تصادفی از این جامعه، تعداد ۴۲۷ نفر از اعضای هیأت علمی دانشگاه‌ها انتخاب شدند. نتایج تحلیل آماری داده‌ها نشان می‌دهد که بدترین وضعیت در بین منابع ۱۲گانه دانش‌آفرینی در دانشگاه‌ها به ترتیب مربوط به ارتباط با صنعت و جامعه، ارتباطات علمی در سطح ملی و بین‌المللی، تجهیزات، امکانات و فضای کالبدی، ساختار سازمانی، مراکز پژوهشی و تحقیقاتی، نظام ارزشیابی و جبران خدمات، همایش‌ها، نشست‌ها و نمایشگاه‌های علمی، نظام جذب نیروی انسانی و دوره‌های تحصیلات تکمیلی می‌باشد. سه منبع فرهنگ سازمانی، شبکه دانش و نظام آموزش و توانمندسازی در وضعیت متوسط قرار دارند. بر اساس نتایج مذکور و بررسی میدانی انجام شده، تعداد ۵۷ راهبرد به منظور تقویت منابع یا عوامل راهبردی طراحی گردید که با استفاده از روش دلفی به اتفاق نظر گروه دلفی گذاشته شد. نتایج حاصل از تحلیل‌های آماری داده‌ها نشان می‌دهد که اعضای گروه دلفی در ۵۵ راهبرد از مجموع ۵۷ راهبرد به توافق و اتفاق نظر رسیدند. با توجه به نتایج بخش کیفی و کمی این تحقیق، یک مدل مفهومی برای رشد و توسعه دانش‌آفرینی در دانشگاه‌های جمهوری اسلامی ایران طراحی و تبیین گردید.

واژه‌های کلیدی: فرآیند دانش‌آفرینی - منابع دانش‌آفرینی - راهبردهای دانش‌آفرینی - دانشگاه‌های

جمهوری اسلامی ایران

فصل اول

کلیات تحقیق

(۱-۱) مقدمه

این فصل به کلیات تحقیق اختصاص یافته است. در ابتدا، موضوع و مسئله تحقیق و ضرورت و اهمیت آن مورد بررسی قرار می‌گیرد و سپس به اهداف، سوال‌ها و نوع تحقیق پرداخته می‌شود. در ادامه جامعه و نمونه آماری مطرح و قلمرو تحقیق معرفی می‌گردد. در انتهای این فصل نیز محدودیت‌ها و واژه‌های کلیدی این تحقیق تبیین و تعریف خواهد شد.

(۱-۲) بیان موضوع و مسئله تحقیق

موج چهارم حیات تاریخی انسان با ورود به عصر مجازی و ظهور مفاهیم تازه‌ای مانند جامعه معرفتی، اقتصاد دانایی محور، مدیریت دانش و... آغاز شده است. دانش در این عصر از جایگاه بنیادی و محوری برخوردار است و از این رو عصر کنونی را عصر دانش و دانایی نامیده‌اند. پیتر دراگر^۱ اولین کسی بود که اصطلاح «جامعه دانش»^۲ را برای معرفی این عصر مطرح کرد (عدلی، ۱۳۸۴).

در تحولات آینده جهان، دانش دارای نقش کلیدی و اساسی است و توسعه پایدار بدون اتکای وسیع و گسترده به دانش امکان‌پذیر نخواهد بود. بنابراین رشد و توسعه دانش مهم‌ترین وظیفه جوامع و سازمان‌ها در جهان رقابتی کنونی است. جوامع و سازمان‌ها باید به طور مستمر اقدام به کسب، خلق، انتقال و کاربرد دانش نمایند.

عامل تعیین کننده پیشرفت کشورها در حال حاضر، پردازش و تولید دانش است (ریاضی، ۱۳۷۵). دانشگاه‌ها در عصر کنونی مهم‌ترین مراکز تولید علم و دانش و تربیت نیروی انسانی متخصص می‌باشند. از نظر یونسکو دانشگاه‌ها سه کارکرد اصلی تولید دانش، انتقال دانش و اشاعه و نشر دانش را برعهده دارند که مهم‌ترین این کارکردها تولید دانش است، چرا که تادانشی تولید نشود، انتقال و اشاعه آن مفهومی ندارد. پایه و اساس همه حرکت‌های دانشگاه‌ها، دانش‌آفرینی است. دانشگاه‌ها در جوامع کنونی که با تغییرات و تحولات سریعی روبرو هستند، باید با تکیه بر منابع انسانی توانمند، دانش موجود و نظام‌های سازمانی مناسب، نیازهای دانشی روزافزون هزاره سوم را پاسخگو باشند (بارگیو^۳، ۲۰۰۴).

دانشگاه‌ها، کمیاب‌ترین و ارزشمندترین نیروی انسانی متخصص جامعه را در اختیار دارند که دانش و سرمایه فکری این افراد برای رشد و توسعه کشور و رقابت در سطح جهانی بسیار ضروری است.

^۱ - Peter Drucker

^۲ - Knowledge Society

^۳ - Buargue

رشد و توسعه دانش‌آفرینی در دانشگاه‌های جمهوری اسلامی ایران به طور مستقیم بر تحقق مواردی از قبیل اهداف سند چشم‌انداز، نهضت نرم‌افزاری و تولید علم، افزایش بهره‌وری سایر بخش‌های جامعه، ارتقای جایگاه دانشگاه‌ها در سطح ملی و بین‌المللی، بهبود کیفیت آموزش در دانشگاه‌ها، افزایش درآمد دانشگاه‌ها و مانند اینها تأثیر می‌گذارد.

دانش‌آفرینی در دانشگاه‌ها تنها در سایه ایجاد فضای مناسب و مبتنی بر اعتماد و انگیزه رشد و توسعه می‌یابد. شواهد موجود بیانگر آن است که در دانشگاه‌های کشور به ایجاد فضای سازمانی دانش محور، همکاری مبتنی بر اعتماد، ساختار سازمانی مناسب، حمایت مدیریت، ابزارهای فناوری مناسب، نظام‌های پاداش دهی مناسب، بهبود فرآیندها و روش‌ها، ایجاد گروه‌های دانش و... توجه کافی نشده است. عدم توجه به این موارد، رشد و توسعه دانش‌آفرینی در دانشگاه‌ها را با چالش‌های جدی مواجه ساخته و پیامدهای زیر را به دنبال داشته است:

- تولید اندک علم و دانش در مقایسه با کشورهای توسعه یافته.
 - فقدان تمایل به انجام فعالیت‌های گروهی پژوهشی.
 - اندک بودن تعامل و تبادل دانشی در دانشگاه‌ها.
 - فقدان استفاده مطلوب از سرمایه‌های دانش موجود در دانشگاه‌ها.
 - به روز نبودن دانش اعضای هیات علمی.
 - ضعف علمی و عملی دانش‌آموختگان.
 - اعتبار اندک دانشگاه‌های ایران در سطح بین‌المللی.
 - کند شدن روند توسعه پایدار
- از سوی دیگر بررسی اجمالی ادبیات و مبانی نظری دانش‌آفرینی در دانشگاه‌ها بیانگر آن است که به موارد زیر توجه جدی نشده است:
- نگرش به فرآیند دانش‌آفرینی در دانشگاه‌ها با رویکرد مدیریتی (در مقابل رویکرد روش تحقیق) به منظور شناسایی عوامل یا منابع راهبردی موثر بر فعالیت‌های فرآیند دانش‌آفرینی.
 - نگرش جامع در مورد شناسایی و تبیین عوامل و یا منابع راهبردی موثر بر فرآیند دانش‌آفرینی در دانشگاه‌ها و مولفه‌های مربوط به هر یک از منابع.
 - تبیین چگونگی تاثیرگذاری هر یک از منابع راهبردی دانش‌آفرینی بر هر یک از فعالیت‌های فرآیند دانش‌آفرینی.
 - طراحی و تبیین مجموعه‌ای از راهبردهای منسجم و یکپارچه برای تقویت و توسعه منابع راهبردی دانش‌آفرینی.

بنابراین رشد و توسعه دانش‌آفرینی در دانشگاه‌ها مستلزم شناسایی و تبیین فرآیند و منابع راهبردی دانش‌آفرینی و طراحی راهبردهای دانش‌آفرینی است.

۳-۱) ضرورت و اهمیت موضوع

بخش آموزش عالی کشور و دانشگاه‌ها باید پاسخگوی نیازها و انتظارات بسیاری از درون و بیرون باشند. نتایج این تحقیق به آموزش عالی و دانشگاه‌ها کمک می‌کند تا بتوانند پاسخ‌های مناسب تری به این نیازها و انتظارات ارائه نمایند.

- بارگیو^۱ (۲۰۰۴) در مقاله‌ای روندها و تحولات ضروری دانشگاه‌ها در قرن بیست و یکم را مطرح کرد. او معتقد است که دانش‌آفرینی در دانشگاه‌ها برای پاسخگویی به این روندها و تحولات حیاتی است.

مهم‌ترین ضرورت‌های انجام این تحقیق عبارتند از:

- ۱- براساس سند چشم‌انداز، جمهوری اسلامی ایران در سال ۱۴۰۴ کشوری است:
 - برخوردار از دانش پیشرفته و توانا در تولید علم و فناوری.
 - متکی بر سهم برتر منابع انسانی و سرمایه اجتماعی در تولید ملی.
 - دست یافته به جایگاه اول اقتصادی، علمی و فناوری در سطح منطقه آسیای جنوب غربی با تأکید بر جنبش نرم‌افزاری و تولید علم.
- دانشگاه‌ها برای تحقق این جایگاه باید به رسالت دانش‌آفرینی خود توجه بیشتری کنند (حمیدی‌زاده الف، ۱۳۸۳).

۲- دانشگاه‌ها در قرن کنونی با چالش‌ها و نقش‌هایی از قبیل مدیریت دانش در جامعه، نشر دانش در جامعه، به روز کردن دانش متخصصان، ایجاد مراکز تحقیقات آینده‌نگری، تلفیق دانش‌ها و تبیین توسعه پایدار روبرو هستند. دانشگاه‌ها برای ایفای این نقش‌ها باید به رسالت دانش‌آفرینی خود توجه بیشتری کنند (رحمان سرشت، ۱۳۷۹).

۳- تحقق نهضت نرم‌افزاری و تولید علم در کشور به میزان زیادی به رشد و توسعه دانش‌آفرینی در دانشگاه‌ها وابسته است (انتظاری، ۱۳۸۳).

۴- رشد و توسعه دانش‌آفرینی در دانشگاه‌ها به رشد بهره‌وری در سایر بخش‌های جامعه به طور مستقیم (از طریق حل مسائل آنها) و غیرمستقیم (از طریق ارتقای کیفیت آموزش مدیران و متخصصان) کمک می‌کند (منوریان، ۱۳۸۴).

۵- رشد و توسعه دانش‌آفرینی جایگاه دانشگاه‌های ایران را در سطح بین‌المللی ارتقا